

Басько К. О., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Гелич А. О., к.ю.н., доцент

ФУНКЦІЇ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Значення юридичної відповідальності, у тому числі господарсько-правової, нині істотно зростає у зв'язку з підвищенням ролі правових засобів у вирішенні завдань регламентації господарського обігу [1, с. 289].

З прийняттям Господарського кодексу України відповідальність у сфері господарювання набула системної, інституційної форми, що забезпечило більш послідовне регулювання механізму застосування господарських санкцій.

Згідно з ч. 1 ст. 216 Господарського кодексу України учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання, шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій, на підставі, в порядку, передбачених цим Кодексом, іншими законами та договором.

З буквального змісту наведеної норми слідує, що господарсько-правова відповідальність – це, по-перше, відповідальність за господарські правопорушення, по-друге, така відповідальність існує лише у сфері господарювання.

Сутність та призначення господарсько-правової відповідальності розкривається і конкретизується в її функціях.

Антимонов Б. С. виділяє три види функцій майнової відповідальності: стимулюючу (попереджувальну, превентивну, виховну), відновлювальну (відшкодування, компенсації), сигналізаційну (контрольну) [2, с. 21-22].

Биков А. Г. вважає, що господарсько-правова відповідальність виконує стимулюючу, компенсаційну та виховну функції [4, с. 3-9].

На думку Лаптева В. В., відповідальність у підприємстві, крім попереджувальної, сигналізаційної, коригувальної дії, має також компенсаційне значення, дозволяючи за рахунок порушника відшкодувати майнові втрати потерпілій стороні [7, с. 497].

Овсієнко В. В. визначає стимулюючу функцію як загальну для всіх господарсько-правових санкцій [6, с. 16]. Брагінський М. І. переконаний, що санкції виконують стимулюючу роль лише до моменту порушення договору, а після того вони є джерелом відшкодування збитків для потерпілої сторони та одночасно сигналом про незадовільну роботу порушника договору [3, с. 320].

Аналіз ряду наукових джерел дає підстави функції господарсько-правової відповідальності визначати як основні напрями впливу

господарсько-правової відповідальності на господарські відносини, через які досягаються її цілі, і проявляється призначення [1, с. 432].

Таким чином, види функцій господарсько-правової відповідальності в теорії господарського права визначаються по-різному. Узагальнено є підстави виділити такі основні функції [5, с. 387-388]:

1) попереджувально-стимулююча функція господарсько-правової відповідальності (як і будь-якої юридичної) проявляється у тому, що не лише застосування господарсько-правової відповідальності, а й сама загроза її застосування примушує учасників господарських правовідносин (насамперед суб'єктів господарювання) діяти правомірно, аби уникнути негативних наслідків в результаті застосування такої відповідальності. Ця функція однаковою мірою притаманна для всіх видів і форм господарсько-правової відповідальності (господарсько-правових санкцій);

2) штрафна функція (функція покарання за вчинене правопорушення) незначною мірою характерна для господарсько-правової відповідальності, хоча в певних випадках (сплата штрафної неустойки, яка передбачає і сплату суми неустойки, і повне відшкодування збитків; в окремих випадках це можуть бути господарсько-адміністративні штрафи за заборонені законом дії у сфері економічної конкуренції, якщо вони створили лише загрозу обмеження конкуренції на ринку, не завдавши шкоди її учасникам);

3) компенсаційно-відновлювальна функція як провідна в системі функцій полягає у відновленні порушеного правопорядку й усуненні наслідків неправомірної поведінки суб'єкта (учасника) господарських відносин. Завдяки застосуванню господарсько-правової відповідальності неправомірна діяльність припиняється, деформовані господарські зв'язки нормалізуються, спричинена шкода компенсується, порушені права відновлюються, обов'язки виконуються, нездійснені платежі спрямовуються за призначенням, неправомірно отримані доходи вилучаються тощо. Ця функція притаманна всім видам і формам господарсько-правової відповідальності, але найбільше – відшкодуванню збитків, штрафним санкціям (сплаті неустойки);

4) сигналізаційна функція – проявляється в тому, що застосування до суб'єкта господарювання господарсько-правової відповідальності є сигналом для нього про необхідність поліпшення своєї роботи з метою уникнення в майбутньому втрат від застосування такої відповідальності, а для контрагентів такого господарюючого суб'єкта – сигналом про необхідність зважити доцільність продовження з ним договірною зв'язку або розірвання існуючого;

5) роль інформаційної функції полягає в інформуванні учасників господарського життя про негаразди в діяльності їх партнерів (якщо до останніх застосовуються господарсько-правові санкції контролюючими органами, контрагентами тощо), а відтак – у доцільності корегування

своїх відносин з ними. Застосування таких санкцій до самих учасників господарського життя надають їм відповідну інформацію про можливі негаразди у власній діяльності (і, відповідно, необхідності її поліпшення) або порушення їхніх прав і законних інтересів (якщо санкції застосовуються неправомірно) і необхідності вжиття відповідних заходів.

Література

1. Теория государства и права: учебник / под ред. В. М. Корельского и В. Д. Перевалова. – М.: Изд. группа Норма-Инфа-М, 1998. – 418 с.
2. Антимонов Б. С. Основания договорной ответственности социалистических организаций / Б. С. Антимонов. – М.: Госюриздат, 1962. – С. 21-22.
3. Брагинский М. И. Общее учение о хозяйственных договорах / М. И. Брагинский. – Минск, 1967. – 320 с.
4. Быков А. Г. Имущественная ответственность в условиях полного хозрасчета / А. Г. Быков. – М.: Знание, 1970. – С. 3-9.
5. Вінник О. М. Господарське право: навч. посіб. / О. М. Вінник. – 2-ге вид., змін. та доп. – К.: Правова єдність, 2009. – 766 с.
6. Овсиенко В. В. Проблемы возмещение убытков в хозяйственном праве: автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук / В. В. Овсиенко. – М., 1972. – С. 16.
7. Предпринимательское (хозяйственное) право: учеб. / Н. Н. Вознесенская и др.; под ред. В. В. Лаптева, С. С. Занковского. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – С. 497.

УДК346.9 (043.2)

Башинський Р. В., студент,
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Гаврилішин А. П., к.ю.н., доцент

ПРЕТЕНЗІЙНО-ПОЗОВНА РОБОТА НА ПІДПРИЄМСТВІ ЯК ОДНА ІЗ ФУНКЦІЙ ЮРИДИЧНОЇ СЛУЖБИ

Юридична служба підприємства утворюється як самостійний структурний підрозділ, вид якого залежить від обсягу, характеру та складності правової роботи (департамент, управління, відділ, сектор). На підприємстві функції юридичної служби може виконувати юрисконсульт відповідної категорії. Юридична служба підпорядковується безпосередньо керівникові підприємства. Організація юридичної служби може здійснюватися не лише за допомогою створення на підприємстві відповідного структурного підрозділу, а й шляхом укладення договору з юридичною чи фізичною особою – суб'єктом підприємницької діяльності, який займається юридичною практикою, або з адвокатом, фірмою, чи іншим адвокатським об'єднанням.